

رسالت جامعه المصطفی صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ در تبیین جامعیت و جهانی بودن قرآن کریم

صادق‌رضا قمی^۱

چکیده

تبیین جامعیت و جهانی بودن قرآن از راه‌های مختلفی مانند تألیف و تعلیم مسائل علمی، تبلیغات، تبادل نظر بین مذاهب و ... انجام می‌شود. سازمان‌ها و مراکز فعال بین‌المللی از جمله افراد حقوقی هستند که در راستای تبیین و نشر معارف اسلام و قرآن فعالیت دارند. یکی از مهمترین مراکز علمی و اسلامی دنیا، «جامعه المصطفی صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ العالمیه» است که پس از پیروزی انقلاب اسلامی فعالیت خویش را آغاز نمود و در راستای نشر و گسترش اسلام ناب و معارف قرآنی، اقدامات فراوان و تاثیرگذاری را انجام داده است.

نوشتار حاضر نیز که با روش تحلیلی توصیفی و به صورت کتابخانه‌ای تنظیم شده، این مطالب را مورد بحث و بررسی قرار داده است و به رسالت جامعه المصطفی در تبیین جامعیت و جهانی بودن قرآن کریم اشاره می‌نماید.

از اهم نتایج و یافته‌های این مقاله می‌توان چنین اشاره کرد که در جامعه المصطفی، حول این موضوع فعالیت‌های علمی و اجرایی گوناگونی مانند برگزاری رشته‌های قرآنی در راستای جامعیت قرآن کریم با عنوان «قرآن و علم»، برگزاری همایش «قرآن کریم، جامعیت و جهانی بودن» و ... انجام شده است، اما کافی نیست و باید طرح‌ها و برنامه‌های گسترده و جامع علمی و پژوهشی بیشتر و کاملتری، در ابعاد گوناگون جامعیت و جهانی بودن این معجزه جاوید پیامبراکرم، برای دانش‌پژوهان تنظیم و برگزار گردد که به همین منظور مؤلف، نمونه‌هایی از آن پیشنهادات را ارائه و تبیین کرده است.

کلیدواژه‌ها

قرآن، جامعیت، جهانی بودن، جامعه المصطفی العالمیه، رسالت، مقام معظم رهبری.

^۱ (دانشجوی دکتری رشته تفسیر تطبیقی، مجتمع آموزش عالی امام خمینی (ع.ج.ا.))

طرح مسأله

حوزه‌های علمیه و روحانیت، از عناصر مهم و اصلی مؤلف فرهنگ و حفظ دیانت مردم بوده و گفتار و کردار آنان، همواره حجت شرعی و مقبول افراد جامعه است. این ارتباط محکم بین مردم و حوزه، ایجاب می‌کند که نگاهی دقیق‌تر به نقش حوزه در القای فرهنگ عامه بیندازیم و فلسفه این امر را می‌توانیم در سخن حضرت علی علیه السلام جويا شویم که فرمودند: «خدايا، ضرورت است که در زمین تو حجت‌هایی باشد که یکی پس از دیگری بر خلقت فرود آیند، تا آنها را به دینت هدایت سازند و علم تو را به آنها فرا دهند تا بدین طریق موالیان تو را از تفرقه و پراکندگی نجات دهند» (کلینی، ۱۳۸۸ق: ۳۳۹/۱). اگرچه حجت‌های واقعی خدا، انبیا و ائمه اطهار علیهم السلام هستند، در زمان غیبت، علما به عنوان حافظان دین و شریعت اسلامی و جانشینان امام معصوم علیه السلام وظیفه هدایت جامعه را بر عهده دارند و مردم وظیفه دارند به آنان مراجعه کنند، همان طور که امام زمان علیه السلام خود فرمود: «در حوادث واقعه به راویان حدیث و علما مراجعه کنید» (طوسی، ۱۳۸۵ق: ۱۷۷).

لذا در عصر پر التهاب کنونی، همه شاهد نقش مؤثر حوزه‌های علمیه و علمای بزرگوار در احیای فرهنگ غنی اسلام و حفظ باورها و معتقدات دینی مردم و استخراج برنامه‌های دین از کتاب‌ها و رجال و علمای قدیم بوده‌ایم (فصلنامه اندیشه انقلاب اسلامی، زمستان ۸۲، ص ۲۱۲). از این رو به جرأت می‌توان گفت که روحانیت و حوزه‌های علمیه در تاریخ اسلام، همواره نقش مربیان و حاملان معارف و فرهنگ اسلامی را داشته و در مقام برجسته‌ای قرار گرفته‌اند. یکی از مهمترین و برجسته‌ترین حوزه‌های علمی شیعی در عصر حاضر «جامعه المصطفی العالمیه» است که نهادی علمی و بین‌المللی است و فعالیت‌های مختلفی را در سطح وسیع، در بخش‌های علمی، تربیتی، پژوهشی، تبلیغی و... دارد.

یکی از موضوعات مهم و کاربردی کنونی قرآن کریم - که بیانگر اعجاز آن نیز هست - مسأله «جامعیت و جهانی بودن قرآن» است. این مسأله در ابعاد وسیعی می‌تواند مورد کاوش و تدقیق علمی قرار گیرد و نگاه جدیدی را در مباحث قرآن‌شناسی و معارف دینی به مخاطبان ارائه کند. به همین منظور و با توجه به مباحث فوق، این مقاله به این سؤال اصلی پاسخ می‌دهد که: «جامعه المصطفی در راستای تبیین جامعیت و جهانی بودن قرآن کریم چه رسالتی را بر عهده دارد؟»

مباحث این مقاله، در چهار محور بیان شده که عبارتند از: بیان مبانی بحث، معرفی و جایگاه «جامعه المصطفی العالمیه»، توصیف فعالیت‌های قرآنی المصطفی در این راستا، و رسالت جامعه المصطفی در تبیین جامعیت و جهانی بودن قرآن.

محور اول: بیان مبانی بحث

یکی از موضوعات مهم در حوزه معارف قرآنی، شناخت قلمرو قرآن است. در بخش محتوایی بنا بر دلایل مختلف عقلی و نقلی، به جامعیت قرآن کریم در همه علوم و حوزه‌هایی که به هدایت بشر مربوط است، می‌رسیم که مسائل گوناگون علمی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و غیره را شامل می‌شود.

البته برخی هم درباره جامعیت قرآن، جنبه دیگری از آن را بیان می‌کنند و با انتساب این نظر به علامه طباطبایی در تفسیر المیزان می‌گویند: «جامعیت قرآن به معنای کامل بودن بیان آن در طرح مسائل است؛ چه در مقایسه با کتاب‌های آسمانی دیگر و چه بدون مقایسه با آنها» (حسینی، ۱۳۹۲: پژوهشنامه معارف قرآنی، شماره ۱۴).

از طرفی در بخش شناخت قلمرو مخاطب قرآن نیز جنبه جهانی بودن این کتاب آسمانی، ثابت شده و تمام انسانهای روی زمین و در همه اعصار را در بر می‌گیرد که این نکته، یکی از مهمترین امتیازهای پیامبر اکرم ﷺ و دین اسلام نسبت به سایر انبیا و ادیان الهی است، زیرا پیامبران دیگر - اعم از اولی‌العزم یا غیر آن - برای تمام جهان بشریت مبعوث نشدند، بلکه همه آنها برای بخشی از انسان‌ها یا قوم و گروه خاصی از طرف خدای متعال فرستاده شدند، حتی حضرت موسی و حضرت عیسی علیهما السلام نیز فقط برای قوم بنی‌اسرائیل مبعوث شدند. اما از میان همه پیامبران الهی تنها سیدالانبیا حضرت محمد مصطفی ﷺ به رسالت الهی در تمام جهان مأمور شد و معجزه جاودان او یعنی قرآن کریم معجزه‌های جهانی و ابدی گردید.

الف: دلایل جامعیت و جهانی بودن قرآن

برای اثبات جامعیت و جهانی بودن قرآن از دلایل مختلف عقلی و نقلی می‌توان استفاده نمود که اکنون به بیان برخی از آنها می‌پردازیم.

۱- دلایل نقلی

براساس آیاتی از قرآن کریم مانند «وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تَبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ» (نحل/۸۹) و «مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَىٰ وَلَٰكِن تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ» (یوسف/۱۱۱) می‌توان به جامعیت قرآن پی برد؛ یعنی تمام مواردی که برای هدایت انسان‌ها مورد نیاز است و مربوط به سعادت‌مندی و حیات اصلی

اوست خدای متعال در قرآن بیان فرموده و هیچ چیزی را فروگذار نکرده است. همچنین دسته‌ای دیگر از آیات به جهانی بودن آن اشاره دارند؛ مثلاً: «إِنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ» (زمر/۴۱)، «وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ» (انبیاء/۱۰۷)، «قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعاً» (اعراف/۱۵۸)، «وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ» (سبا/۲۸)، «تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا» (فرقان/۱) و ... که خداوند در این آیات یا خود قرآن کریم را کتابی جهانی و برای همه انسان‌ها می‌داند و یا پیامبر اکرم ﷺ را پیامبری جهانی و برای تمام بشریت معرفی می‌کند. در روایات اهل بیت علیهم السلام نیز می‌توان روایات مربوط به جامعیت و جهانی بودن قرآن را به سه دسته کلی تقسیم نمود:

الف) روایاتی که وصف تبیان و تفصیل را برای قرآن بیان می‌کنند:

۱. چنانچه امام صادق علیه السلام فرمود: خدای متعال هر چیزی را در قرآن بیان کرده است. به خدا سوگند، قرآن همه نیازمندی‌های مردم را آورده تا کسی نگوید کاش این موضوع در قرآن بود (کلینی، ۱۳۶۲ ش: ۵۹/۱).
 ۲. همچنین امام رضا علیه السلام می‌فرماید: خداوند پیامبر خود را قبض روح نفرموده مگر آنکه دین او را کامل ساخت و قرآن را بر او نازل فرمود که در آن تفصیل هر چیزی وجود دارد (همان).
- ب) روایاتی که قرآن را منبع و محل مراجعه معرفی می‌کند:
۱. امام باقر علیه السلام می‌فرماید: بی‌تردید خدای متعال چیزی که امت نیاز دارد رها نساخته و در کتاب خود فرو فرستاده است (همان).
 ۲. امام صادق علیه السلام نیز فرمود: هرچه که دو تن در آن اختلاف دارند، ریشه‌اش در کتاب خدا موجود است، اما عقل مردم به آن نمی‌رسد (همان).
- ج) روایاتی که همه دانستنی‌های لازم تا قیامت را در قرآن می‌داند:
- امام علی علیه السلام در این باره می‌فرماید: آگاه باشید! دانستنی‌های گذشته و آینده تا روز قیامت در قرآن آمده است (نهج البلاغه، خطبه ۱۵۸).

۲- دلایل عقلی

دلایل عقلی نیز جامعیت و جهانی بودن قرآن را ثابت می‌کنند که به‌طور مختصر، به نمونه‌هایی از آن اشاره می‌کنیم:

۱- **برهان خاتمیت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم**: رهنمودها، دستورات و شیوه بیان مسائل و احکام دینی به صورت جامع تا روز قیامت توسط پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مطرح شده و حضرت، خاتم الانبیاء صلی الله علیه و آله و سلم است. بنابراین لازم است معجزه الهی و جاودان ایشان که به عنوان کتاب راهنما و هدایتگر برای تمام انسان‌ها موجود است، جامع و جهانی باشد.

۲- **برهان لطف**: برای رفع سردرگمی و سرخوردگی مسلمانان، قرآن کریم باید تمام علوم و معارف لازم برای سعادت و هدایت بشریت در طول تاریخ را داشته باشد و منحصر به زمان و مکان خاصی نگردد.

۳- **تکامل دین اسلام**: با توجه به اینکه قرآن کریم و دین مبین اسلام، معارف و حقایق بسیار بلند و عمیقی را در بر دارند و از طرفی انسان‌های گذشته نتوانستند از تمام ظرفیت معنوی و حقیقی استفاده کنند و مسائل مختلف آن را در مرحله عمل تکمیل نمایند، قرآن کریم باید برای همگان در طول تاریخ عرضه گردد تا هرکس بنا بر میزان لیاقت و صلاحیت خویش از آن بهره‌مند گردد (لقمانی، ۱۳۸۳: شماره ۱۱ و ۱۲).

ب: عوامل جامعیت قرآن

پس از اثبات جامعیت و جهانی بودن قرآن، مناسب است به این مسأله نیز اشاره‌ای داشته باشیم که در معارف دینی، علوم قرآن و تفسیر نیز عواملی وجود دارند که ما را به جامعیت قرآن کریم رهنمون می‌سازند. برخی از آن عوامل عبارتند از: ۱- بیان قواعد کلی در قرآن، برای همه زمان‌ها و مکان‌ها، ۲- بیان جزئیات در سنت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و اهل بیت علیهم السلام (مرجعیت علمی اهل بیت علیهم السلام)، ۳- بطن-گرایی، ۴- به رسمیت شناختن عقل (بناهای عقلایی)، ۵- به رسمیت شناختن عرف اقوام و ملت‌ها، ۶- تأثیر زمان و مکان در اجتهاد و احکام، ۷- وجود آموزه‌های ثابت و متغیر، ۸- نظریه ابتناء علوم انسانی بر قرآن (نظریه مقام معظم رهبری)، ۹- نظریه منطقه الفراغ (نظریه شهید صدر^(ع))، ۱۰- وجود تفسیر موضوعی برون قرآنی (نظریه شهید صدر^(ع))، ۱۱- نظریه نسخ مشروط، نسخ تمهیدی و نسخ تدریجی (نظریه آیت الله معرفت^(ع))، ۱۲- وجود تفسیر موضوعی میان‌رشته‌ای (نظریه دکتر رضایی اصفهانی) و ۱۳- نظریه پردازی‌های علمی قرآن (نظریه دکتر رضایی اصفهانی) (رضایی اصفهانی، ۱۳۹۵: ج ۲؛ مکارم شیرازی، ۱۳۷۴: ۳۶۲/۱۱).

ج: امتیازات جامعیت قرآن

برخی از امتیازات جامعیت قرآن عبارتند از: ۱- تناسب با فطرت و همسویی با انسان، ۲- سهولت و انعطاف‌پذیری در تعلیمات، ۳- توان پاسخ به پرسش‌های بشر، ۴- شایستگی همگانی و جاودانگی، ۵- داشتن نگاه همه‌جانبه، ۶- فرامرزی بودن، ۷- داشتن آینده‌نگری، ۸- همگونی اجرای دین، ۹- عقلانی بودن آموزه‌ها، ۱۰- توجه به تفقه و اجتهاد و ۱۱- داشتن پویایی و پیشرفت (لقمانی، ۱۳۸۳: شماره ۱۱ و ۱۲؛ رضایی اصفهانی، ۱۳۹۵: ج ۲).

د: انواع دیدگاه‌ها درباره جامعیت قرآن

دیدگاه‌های مختلفی در باب جامعیت قرآن مطرح شده که از یک جهت، در سه دسته ذیل خلاصه می‌شود:

۱. **جامعیت حداکثری:** قرآن بیانگر همه حقایق هستی است؛
 ۲. **جامعیت حداقلی:** قرآن بیانگر همه امور مربوط به هدایت آخرتی بشر (ارزش‌ها و هنجارها) است؛
 ۳. **جامعیت در هدایت به سعادت دنیایی و آخرتی:** قرآن همه امور مربوط به هدایت انسان به سعادت دنیایی و آخرتی را بیان می‌کند.
- اما از بین این نظرات، دیدگاه سوم مورد قبول است، زیرا هرچند که اشارات علمی و معارف زیادی در قرآن وجود دارد، با توجه به سیاق آیات و وجود روایات، همه علوم بشری در ظواهر آن موجود نیست و این مطلب برخلاف بداهت است و لذا تمام آن علوم و معارفی که برای هدایت انسان ضروری و مربوط است در قرآن کریم بیان شده است (مکارم شیرازی، ۱۳۷۴: ۱۱/۳۶۲؛ مصباح یزدی، ۲۹۰/۲؛ حاجی، ۱۳۹۱: شماره ۱۰؛ لقمانی، ۱۳۸۳: شماره ۱۱ و ۱۲؛ اسفندیاری، ۱۳۹۴: دوفصلنامه دانشگاه قم، سال اول، شماره ۲).

محور دوم: معرفی و جایگاه «جامعه المصطفی العالمیه»

«جامعه المصطفی العالمیه» نهادی علمی با هویت حوزوی است، مبتنی بر پیشینه و تجارب درخشان حوزه‌های علمیه و مدارس علوم دینی، که از طریق کارکردهای آموزشی، تربیتی، پژوهشی، فرهنگی و تبلیغی در عرصه بین‌الملل فعالیت می‌کند. این نهاد با تکیه بر نیروی انسانی فاضل، متعهد، متخصص، خلاق، دارای هوش فرهنگی و بینش جهانی و بهره‌گیری از تجارب، روشها و فن‌آوری‌های جدید و تأکید بر حفظ و بهینه‌سازی روش‌های سنتی حوزوی، به منظور پاسخگویی به نیاز تشنگان معارف اسلام، هدایات قرآنی، سنت نبوی ﷺ و مکتب اهل بیت علیهم‌السلام و ارزش‌های انقلاب اسلامی، با دارا بودن ویژگی‌های منحصر به فرد، به تربیت عالمان دینی پارسا، متعهد و زمان‌شناس در حوزه‌های علوم اسلامی و انسانی می‌پردازد و با تبیین، تولید و نشر اندیشه دینی و حمایت از حوزه‌های علمیه و مدارس علوم دینی و تأثیرگذاران عرصه دین و دانش نقش مهمی را در جهان اسلام ایفا می‌کند.

الف: اهداف جامعه المصطفی ﷺ

- ۱- رویکرد بین‌المللی جامع و متوازن آموزشی، تربیتی، فرهنگی و پژوهشی؛
- ۲- تبیین، تولید و تعمیق اندیشه دینی و اسلامی‌سازی دستاوردهای بشری در حوزه علوم انسانی و اجتماعی براساس نیاز جوامع و در طراز جهانی؛
- ۳- ترویج و نشر معارف اسلامی و دستاوردهای علمی و فرهنگی، متناسب با نیاز جوامع و در طراز جهانی؛
- ۴- تربیت طراز برجسته‌ای از عالمان و اندیشمندان دینی و اسلام‌شناسان پژوهشگر، متعهد، مؤمن و تأثیرگذار؛
- ۵- ارائه مبانی و الگوهای حیات‌بخش اسلام ناب محمدی ﷺ (مبتنی بر آموزه‌های قرآن و سنت معتبر اسلامی)، ناظر به نیازهای انسان معاصر و مسائل مشترک با رویکرد معنوی و تمدنی؛
- ۶- بازتعریف، تبیین عقلانی و جهانی‌سازی تئوری انقلاب و بیداری اسلامی، با لحاظ منظومه‌های فکری و فلسفی جوامع هدف؛

۷- جریان سازی و تقویت گفتمان مشترک امت اسلامی با تأکید بر مبانی توحیدی، اخلاق، اعتدال و عقلانیت؛

۸- زمینه سازی برای تعامل مؤثر نخبگان و نهادهای علمی بین المللی فعال در حوزه مذاهب از طریق ارائه منطق مشترک و الگوها؛

۹- آشناسازی فراگیران با مبانی انقلاب اسلامی، اندیشه سیاسی امام خمینی^(ره) و مقام معظم رهبری^(مدظله العالی)؛

۱۰- شناخت و شکوفا کردن استعدادها و توانمندی های طلاب، رشد خلاقیت و ابتکار در زمینه های علمی و فرهنگی و ایجاد زمینه های تعالی اخلاقی و معنوی طلاب (سایت جامعه المصطفی العالمیه؛ سایت خبری جامعه المصطفی).

ب: امتیازات جامعه المصطفی در بین حوزه ها و دانشگاه های علمی شیعه

در بین حوزه های علمیه، دانشگاه ها و مراکز علمی شیعی در جهان، جامعه المصطفی از امتیازات و ویژگی های خاصی برخوردار است. برخی از آنها عبارتند از:

۱- «المصطفی» معدن علم در آشیانه اهل بیت علیهم السلام:

از آنجا که شهر مقدس قم، شهر قیام، اجتهاد و مرکز علوم اسلامی است و از طرفی سازمان مرکزی و مدارس اصلی جامعه المصطفی در شهر مقدس قم قرار دارد شاید بتوان گفت یکی از مصادیق مهم روایت امام صادق علیه السلام درباره شهر قم، همین جامعه المصطفی باشد. همان طور که از آن حضرت نقل شده که در آینده کوفه از مؤمنان خالی می شود و علم از آن شهر مانند مار به شهر دیگر یعنی قم می رود و شهر قم معدن علم و فضیلت خواهد شد: «أَنَّهُ ذُكِرَ كُوفَةُ وَقَالَ سَتَخْلُو كُوفَةُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَيَأْزُرُ [يَأْرِزُ] عَنْهَا الْعِلْمُ كَمَا تَأْزُرُ [تَأْرِزُ] الْحَيَّةُ فِي جُحْرِهَا ثُمَّ يَطْهَرُ الْعِلْمُ بِنَلْدَةِ يُقَالُ لَهَا قُمَّ وَتَصِيرُ مَعْدِنًا لِلْعِلْمِ وَالْفَضْلِ حَتَّى لَا يَبْقَى فِي الْأَرْضِ مُسْتَضْعَفٌ فِي الدِّينِ حَتَّى الْمُخَدَّرَاتُ فِي الْحِجَالِ وَ ذَلِكَ عِنْدَ قُرْبِ ظُهُورِ قَائِمِنَا» (مجلسی، بحار الأنوار، ج ۵۷، ص ۲۱۳). بنا بر شواهد تاریخی و رویدادهای معاصر می توان گفت که اکنون علوم و معارف دین و اهل بیت علیهم السلام از حوزه علمیه قم در سراسر جهان نشر و گسترش می یابد و آن نهادی که بیشترین فعالیت را در این زمینه ایفا می، جامعه المصطفی است که با تربیت مبلغان و علمای دینی مختلف از کشورهای جهان و ایجاد و ساماندهی مراکز علمی و فرهنگی متعدد در سراسر دنیا، به تبلیغ و ترویج اسلام ناب می پردازد.

۲- داشتن فعالیت علمی و تبلیغی برتر:

در جامعه المصطفی ۱۱ قلمرو ویژه وجود دارد که آموزش‌های مجازی، دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت، آموزش ادیان و مذاهب اسلامی و آموزش‌های کاربردی و دانشگاهی از مهم‌ترین آنهاست. در حال حاضر ۱۵۰ رشته و گرایش در حوزه علوم انسانی و اسلامی، در مراکز آموزشی داخل و خارج از کشور جامعه المصطفی در حال تدریس و فعالیت است و تقریباً بیش از ۱۰ هزار دانش‌پژوه علوم دینی از حدود ۱۰۰ کشور جهان در آن مشغول به تحصیل هستند. همچنین تا کنون حدود ۳۰ هزار طلبه غیر ایرانی از جامعه المصطفی فارغ‌التحصیل شده‌اند که در نقاط مختلف جهان، مشغول فعالیت‌های تبلیغی و مدیریت امور دینی در مناطق خویش هستند (پایگاه خبری جامعه المصطفی العالمية).

۳- دعوت به تقریب بین مذاهب اسلامی:

این نهاد بین‌المللی، در کنار آموزش‌های مذهبی این افتخار را دارد که یگانه مرکز آموزشی در جهان اسلام است که در ابعاد وسیع، همه مذاهب را در درون خود جای داده است و طلاب و دانش‌پژوهان از مذاهب مختلف در آن مشغول تحصیل علوم دینی و مطالعه معارف اسلامی می‌باشند. این مطلب علاوه بر اینکه از اهداف این نهاد است جزو امتیازات خاص آن نیز به شمار می‌آید.

۴- داشتن وسعت فعالیت‌ها در سراسر جهان:

جامعه المصطفی با تأسیس و راه‌اندازی حوزه‌ها و مدارس خارج از ایران، مراکز علمی و تحقیقاتی اسلامی و نمایندگی‌های مختلف در کشورهای متعدد جهان، زمینه بسیار خوبی را برای آشنایی مسلمانان و غیرمسلمانان با دین مبین اسلام، مذهب تشیع و انقلاب اسلامی فراهم کرده و برنامه‌ها، طرح‌های مذهبی و امور علمی-فرهنگی را در سراسر دنیا به صورت منظم و برنامه‌ریزی شده به مرحله اجرا درمی‌آورد. علاوه بر آن، جامعه المصطفی با دانشگاه‌ها و مراکز علمی برتر جهان نیز رابطه نزدیک و همکاری علمی متقابل دارد.

محور سوم: توصیف فعالیت‌های قرآنی المصطفی در این راستا

از زمان تأسیس جامعه المصطفی تا کنون در زمینه‌های مختلف علمی، پژوهشی، فرهنگی و... فعالیت‌ها و عملکردهای مهم و تأثیرگذاری برای ترویج معارف اسلامی و تربیت طلاب و مبلغان دینی انجام شده و جنبه‌های مختلف جامعیت و جهانی بودن قرآن کریم مورد بحث و بررسی قرار گرفته است، اما به-

صورت تخصصی و به طور جامع تر در همین موضوع، نیازمند کار و تلاش بیشتری است. برخی از عرصه‌های فعالیت جامعه المصطفی که تاکنون صورت گرفته عبارتند از:

۱- تدوین رشته‌های علمی در سطح ارشد و دکتری: با عناوینی که به دو قسمت تقسیم می‌شود:

الف: رشته‌های علمی در حال اجرا (حدود ۲۰ رشته علمی) مانند: ۱. رشته قرآن و علم، با ده گرایش: (قرآن و مدیریت، قرآن و علوم تربیتی، قرآن و علوم اجتماعی، قرآن و اقتصاد، قرآن و روان‌شناسی، قرآن و حقوق، قرآن و نجوم، قرآن و سلامت، علوم انسانی، علوم طبیعی)، ۲. رشته قرآن و مستشرقان، با سه گرایش: (معارف قرآن، علوم قرآن، مبانی و اصول قرآنی شیعه)، ۳. رشته تفسیر تطبیقی، ۴. رشته علوم و فنون قرائات، ۵. رشته ادبیات قرآنی و...

ب: رشته‌های علمی مرتبط با طرح تحول که از بین رشته‌های جدید، حدود ۲۰ رشته مرتبط با موضوعات مختلف قرآنی است؛ مانند: فلسفه و روش‌شناسی تفسیر، مترجمی قرآن، قرآن و عهدین، قرآن و هنر، فقه القرآن، تفسیر موضوعی و تفسیر ترتیبی با گرایش‌های مختلف و... (سایت جامعه المصطفی العالمیه، سایت اطلاع‌رسانی حوزه).

۲- برگزاری کنگره‌ها، همایش‌ها و نشست‌های علمی مرتبط با موضوعات قرآنی

مانند:

۱. اولین همایش بین‌المللی «قرآن و مستشرقان»، بهمن ۱۳۹۱، قم.
۲. اولین کنگره بین‌المللی «قرآن و علوم انسانی»، آذر ۱۳۹۶، قم.
۳. اولین همایش بین‌المللی «قرآن کریم، جامعیت و جهانی بودن»، اسفند ۱۳۹۶، اصفهان.
۴. نشست «نظریه‌پردازی‌های علمی قرآن»، دی ۱۳۹۵، تهران.
۵. همایش «هرمنوتیک و فهم متون دینی»، اردیبهشت ۱۳۹۴، نمایندگی المصطفی در لبنان.
۶. نشست «غدير در پرتو آیات و روایات»، اردیبهشت ۱۳۹۳، نمایندگی المصطفی در سیرالئون.
۷. همایش «سبک زندگی قرآنی ۲»، کراچی پاکستان، اسفند ۱۳۹۶.
۸. همایش «نقش شیعه در پیدایش و گسترش علوم اسلامی»، اردیبهشت ۱۳۹۷، قم (وبسایت سامانه یکپارچه همایش‌های علمی جامعه المصطفی).

۳- برگزاری جشنواره‌های مختلف بین‌المللی

۱. جشنواره بین‌المللی پژوهشی شیخ طوسی: این جشنواره -که در خصوص تولیدات و فعالیت‌های پژوهشی طلاب المصطفی در حوزه علوم اسلامی انسانی است- از سال ۱۳۷۶ توسط «مرکز جهانی علوم اسلامی سابق» فعالیت خود را آغاز کرده و از سال ۱۳۸۷ در ساختار جدید «جامعه المصطفی» در معاونت پژوهشی برگزار می‌شود و تا کنون نوزده دوره آن برگزار شده است. (سایت جشنواره بین‌المللی پژوهشی شیخ طوسی).

۲. جشنواره بین‌المللی قرآنی و حدیثی المصطفی: این جشنواره به صورت متمرکز، توسط اداره کل امور قرآن و حدیث، برای فراگیران و مخاطبان المصطفی، در سرتاسر دنیا طراحی و اجرا می‌گردد. این جشنواره زمینه‌ای مناسب برای نظام‌مند کردن و هدفدار نمودن آموزش‌های قرآنی و حدیثی المصطفی به‌شمار می‌آید. همچنین این جشنواره سابقه برگزاری نوزده دوره از این مسابقات را دارد و در رشته‌های متعدد و در سه بخش شفاهی، کتبی و آثار، در موضوعات قرآنی و حدیثی، هر سال برای طلاب غیرایرانی در بیش از ۴۰ کشور دنیا برگزار می‌گردد که مرحله نهایی آن در جمهوری اسلامی ایران اجرا می‌شود (سایت قرآن و حدیث المصطفی).

۴- برگزاری کرسی‌های نظریه‌پردازی

جامعه المصطفی برای تولید علم و با عنایت به حضور حداکثری صاحبان نظر و اندیشه، اقدام به راه‌اندازی کرسی‌های نظریه‌پردازی، نوآوری، نقد و مناظره نموده است. در این کرسی‌ها، موضوعات و مسائل علمی روز جهان در حوزه علوم اسلامی و انسانی و به‌خصوص مسائل قرآنی، برای تبیین یا ارائه پاسخ‌های علمی و مستدل مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

برای نمونه می‌توان به موضوعات ذیل که در این کرسی‌ها مورد نقد و مناظره قرار گرفته است، اشاره کرد: ۱. محوریة النص القرآنی فی البحث الفقہی، ۲. بازخوانی آفرینش حضرت آدم (ع)، ۳. روش تفسیر عقلی قرآن، ۴. تفسیر موضوعی میان رشته‌ای، ۵. نقد دیدگاه علامه طباطبایی در تعدد قرائات قرآن، ۶. حجتیة الوقف و الابتداء فی القرآن، ۷. نقد آرای علامه طباطبایی و دیگران در تفسیر آیه هفتم سورة آل عمران، ۸. کبری الامثال فی القرآن، ۹. القرآن الہی لفظاً و معنی، ۱۰. نقد مبانی هرمونوتیک، ۱۱. نظریة قرائت‌های مختلف از دین، ۱۲. قرائت قرآن بر سر نی، ۱۳. نقد آرای تفسیری در ذیل آیات اولیة

سوره تحریم (جایگاه پیامبر ﷺ)، ۱۴. نقد کارکرد سیاق در تفسیر فی ظلال القرآن، ذیل آیات ۳، ۵۶ و ۶۷، ۱۵. نقد پیرامون جنسیت‌پذیری اخلاق (سایت جامعه المصطفی العالمیه).

۵- چاپ کتب و مقالات قرآنی توسط انتشارات المصطفی

«مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی» وابسته به معاونت پژوهشی جامعه المصطفی العالمیه، با هدف ترویج و گسترش معارف اسلامی و نشر کتاب‌های مورد نیاز داخل و خارج از کشور در حوزه علوم اسلامی و انسانی، از سال ۱۳۷۹ آغاز به کار نموده و تا کنون ۱۳۲۰ عنوان کتاب چاپ اول در ۲۸ زبان و ۲۵ موضوع منتشر کرده است که بعضی از آنها به چاپ سیزدهم نیز رسیده است. ۳۴۵ عنوان از این آثار «آموزشی» و ۹۵۷ عنوان «پژوهشی» می‌باشد. در این میان، کتاب‌هایی که در موضوع «علوم قرآن و تفسیر» و مسائل و مباحث مرتبط با آن چاپ شده‌اند از تعداد قابل توجهی برخوردار بوده و به جنبه‌های اعجاز و ساحت‌های مختلف قرآن کریم پرداخته‌اند (سایت مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی).

۶- چاپ مجلات علمی، در موضوعات مختلف قرآنی

در مراکز و مدارس مختلف جامعه المصطفی مجلات علمی-تخصصی، علمی-پژوهشی و علمی-ترویجی متعددی، در رشته‌های گوناگون تنظیم و چاپ شده و مخاطبان خود را در سطح وسیعی پوشش می‌دهد. به عنوان نمونه، مجلاتی که در موضوعات قرآنی فعالیت دارند عبارتند از:

۱. اندیشه‌های قرآنی (مجله علمی-ترویجی، آخرین شماره: شماره ۴، دوره ۲ پاییز و زمستان ۹۴)،
۲. پژوهش‌نامه علوم انسانی اسلامی (مجله علمی-تخصصی، آخرین شماره: شماره ۴، دوره ۴ پاییز و زمستان ۹۴)،
۳. قرآن پژوهی خاورشناسان (قرآن و مستشرقان) (مجله علمی-ترویجی، آخرین شماره: شماره ۲۲، سال ۱۲، بهار و تابستان ۹۶)،
۴. قرآن و علم (مجله علمی-ترویجی، آخرین شماره: شماره ۲۰، دوره ۱۱، بهار و تابستان ۹۶)،
۵. مطالعات تطبیقی قرآن و حدیث (مجله علمی-ترویجی، آخرین شماره: شماره ۸، دوره ۱، بهار و تابستان ۹۶)،

۶. مطالعات قرائت قرآن (مجله علمی-ترویجی، آخرین شماره: شماره ۸، دوره ۵، بهار و تابستان ۹۶) سایت سامانه یکپارچه نشریات جامعه المصطفی العالمیه).

۷- تألیف تحقیقات پایانی و یا پایان نامه‌هایی در این موضوع، در کمیت محدود

تا کنون صدها «تحقیق پایانی» در سطح کارشناسی و «پایان نامه» در سطح کارشناسی ارشد تألیف شده که از میان آنها تعداد قابل توجهی در موضوعات قرآنی بوده و در زبان‌های مختلف نگاشته شده‌اند.

محور چهارم: رسالت جامعه المصطفی در تبیین جامعیت و جهانی بودن قرآن

نهاد علمی جامعه المصطفی با داشتن ظرفیت بالای علمی و نیروی انسانی مؤمن و کارآمد، می‌تواند در موضوع کلان «تبیین جامعیت و جهانی بودن قرآن کریم» نقش بسیار مهم‌تر و تأثیرگذارتری را ایفا کند و از راه‌ها و زمینه‌های مختلف در این محور به فعالیت گسترده بپردازد؛ زیرا فعالیت‌ها و برنامه‌های انجام شده هرچند متنوع و فراوان بوده‌اند، همچنان به تمرکز بیشتر بر موضوع اصلی یعنی «جامعیت و جهانی بودن قرآن» و استخراج مسائل و معارف مختلف از این اصل کلی، بومی‌سازی، ترجمه آثار علمی، تلاش، گستردگی و جدیت بیشتری نیاز است تا به حد مقبول علمی و مطلوب بین‌المللی برسد. در اینجا برخی از این راه‌ها و پیشنهادها که رسالتی عظیم و مؤثر برای جامعه المصطفی در تبیین جامعیت و جهانی بودن قرآن است، در دو بُعد علمی و اجرایی بیان می‌شود (لازم به ذکر است که برخی از موارد ممکن است شامل هر دو بعد باشد).

الف) بعد علمی

۱- تربیت مبلغان و علمای متخصص و متعهد

امروز همگام با درخشش و شکوفایی علمی کشور و در شرایط سخت و دشوار رویارویی فرهنگی ملت‌ها و هجوم گسترده تبلیغات دشمنان، حوزه‌های علمیه رسالت بسیار سنگینی بر عهده دارند. جامعه المصطفی که به عنوان یک مرکز حوزوی با هدف ترویج معارف اسلام و قرآن تأسیس شده است، باید در تمام مراحل پذیرش، تربیت و تحصیل دانش‌پژوهان بین‌المللی، این هدف عالی را در نظر داشته باشد تا هر طلبه، با رعایت اصول اسلامی و همچنین با توجه به آداب جغرافیایی و بومی در کشور خود به عنوان سفیر قرآنی، فعالیت داشته باشد. در صورت امکان می‌توان برای تشکیل حوزه‌های علمیه و

مراکز علمی در کشورهای مختلف نیز، از طلاب فارغ التحصیل و بومی و هم‌زبان همان منطقه استفاده کرد. بنابراین تربیت طلاب قرآن‌محور، باید یکی از رسالت‌های مهم جامعه المصطفی قرار گیرد و در مرحله عمل مشهود باشد.

۲- نشر و گسترش آثار علمی متنوع در این موضوع، به زبان‌های مختلف

قرآن کریم دارای جامع‌ترین سیاست‌ها و راهکارهای کلان سیاسی، اقتصادی و فرهنگی برای تمام بشریت در تمام زمان‌هاست. از طرفی ما در عصری قرار داریم که تحولات شگرفی در حال به وقوع پیوستن است و در کنار تهدیدها، رسالت جامعه المصطفی تداوم بخشیدن به کاروان اسلامی و گسترش معارف اسلامی و انتشار آن به زبان‌های مختلف و در قالب‌های متنوعی چون کتاب، مجله، نرم‌افزار، سایت اطلاع‌رسانی، پایگاه‌های علمی-فرهنگی و ... است. گسترش فعالیت‌های پژوهشی باید منطبق بر نیازهای فکری، اجتماعی و فرهنگی جهان اسلام باشد و از وظایف اصلی این نهاد بین‌المللی و حوزوی به شمار آید.

به همین منظور در حوزه المصطفی، «مرجعیت علمی» باید شاه‌کلیدی برای تحقیق و نشر باشد و از سوی دیگر به تحقیق و انتشار پیام اسلام ناب و معارف اصلی قرآنی، همچون جامعیت و جهانی بودن قرآن، به زبان‌های رایج در جهان بپردازد. البته بیش از هزاران اثر در موضوعات مختلف، توسط دانش‌آموختگان این مرکز در داخل و خارج از کشور پدید آمده که این رقم افزون‌تر از رقمی است که در خود المصطفی به چاپ رسیده است. در این میان موضوع «جامعیت و جهانی بودن قرآن کریم» به عنوان مسأله‌ای مهم و بنیادی، باید به صورت ویژه مورد توجه قرار گیرد و در مورد آن کار علمی منسجمی صورت گیرد.

۳- توجه به رشته‌های علمی قرآنی

در جامعه المصطفی از میان رشته‌های مختلف تحصیلی که مربوط به حوزه علوم عقلی و نقلی می‌باشند، بیش از ۲۰ رشته در حوزه قرآن و حدیث مشغول فعالیت هستند که در موضوعات و گرایش‌های گوناگونی مانند تفسیر و علوم قرآن، علوم حدیث، علوم و فنون قرائات، قرآن و تربیت، قرآن و اقتصاد، قرآن و مدیریت، قرآن و روان‌شناسی و غیره در سطوح مختلف به تربیت طلاب و دانش‌پژوهان می‌پردازد (سایت جامعه المصطفی العالمیة). به همین منظور لازم است در زمینه تبیین جامعیت و جهانی بودن قرآن کریم، درس‌ها، سرفصل‌ها و کتاب‌های مختص به آن تهیه و تولید شود و در اختیار

همهٔ طلاب در تمام رشته‌ها قرار گیرد. حتی می‌توان این پیشنهاد را نیز مطرح نمود که در غیر از حوزهٔ قرآن و حدیث هم این مطالب به عنوان دروس عمومی، به لیست آموزشی طلاب افزوده شود. همچنین کاربردی کردن رشته‌ها، دروس و علوم دینی، همراه با بومی‌سازی آنها، در این بخش از مهمترین وظایف مسئولین مربوطه و طلاب محترم است.

۴- برگزاری همایش‌ها، سمینارها و نشست‌های علمی

یکی از کارهای مهم و بنیادی برای تبیین جامعیت و جهانی بودن قرآن کریم برگزاری همایش‌های ملی و بین‌المللی، جشنواره‌ها، سمینارها و نشست‌های علمی تخصصی توسط جامعه المصطفی است که می‌تواند یکی از بهترین رسالت‌های آن محسوب شود. الحمدلله در سال ۱۳۹۶، اولین همایش «قرآن کریم، جامعیت و جهانی بودن» توسط جامعه المصطفی (نماینده اصفهان) برگزار گردید و آغاز مبارکی برای کارهای مهم بعدی و شروع نهضتی در این موضوع مهم قرآنی بود. البته نباید به همین مقدار بسنده کرد، بلکه باید در این موضوع در سطح کلان بین‌المللی به فعالیت‌های علمی و پژوهشی ادامه داد. علاوه بر آن، می‌توان دربارهٔ هر یک از محورهای موضوعات همایش، نشست‌های تخصصی برگزار نمود و مجموعه مقالات و آثار علمی این نوع همایش‌ها، جشنواره‌ها و نشست‌ها را در اختیار داوطلبان و مراکز علمی دنیا قرار داد. یکی از مهمترین نتایج این همایش‌ها و بخصوص اولین همایش «قرآن کریم، جامعیت و جهانی بودن»، تدوین متون درسی جامع و سطح‌بندی شده برای طلاب و دانشجویان در مقاطع مختلف تحصیلی است.

ب) بعد اجرایی

۱- جهت‌دهی به المپیادهای قرآنی و حدیثی المصطفی

یکی دیگر از راه‌های تبیین جامعیت و جهانی بودن قرآن، استفاده از جشنواره‌ها و المپیادهای قرآنی و حدیثی جامعه المصطفی است که می‌توان این موضوع را در عناوین اصلی مسابقات و المپیادها قرار داد و با استفاده از ظرفیت مسابقه و شوق علمی، دانش‌پژوهان را از زوایای مختلف آن آگاه نمود؛ زیرا تجهیز به ابزار قرآنی برای انجام رسالت‌های طلبگی، دفاع از حریم اسلام، قرآن، مکتب و اهل بیت (علیهم‌السلام) و تربیت طلاب قرآن‌محور، رسالت اصلی این مجموعه عظیم برای توسعه و ترویج فرهنگ قرآنی در سراسر دنیا است. بر اساس گزارش مسئولین المصطفی، سالانه حدود ۱۰ هزار نفر در مسابقه و

جشنواره قرآنی حدیثی المصطفی، در رشته‌ها و بخش‌های مختلف و در گروه برادران و خواهران شرکت می‌کنند.

بنابراین جشنواره‌ها و المپیادها نیز مهم و تأثیرگذارند و باید روی آنها و محورهای موضوعات علمی و قرآنی برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری نمود.

۲- فعالیت نمایندگی‌های جامعه المصطفی

با توجه به وجود نمایندگی‌های جامعه المصطفی در کشورهای مختلف و مهم جهان، این امکان وجود دارد که از طریق برگزاری جلسات، هم‌اندیشی‌ها و سمینارها توسط نمایندگی‌های المصطفی، هم معارف قرآنی و اسلامی به مخاطبان مسلمان ارائه شود و هم زمینه تفکر و بصیرت‌افزایی برای غیرمسلمانان و آشنایی بیشتر با تعالیم قرآن کریم فراهم گردد. لذا موضوع جامعیت و جهانی بودن قرآن کریم به نوعی هم تبلیغ اصلی اسلام ناب است و هم اینکه مخاطبان غیرمسلمان به مقایسه ادیان و مذاهب خود با دین مبین اسلام می‌پردازند و ان شاء الله به دنبال کامل‌ترین دین و راه نجات واقعی می‌شتابند.

۳- فعالیت المصطفی در فضای مجازی

یکی از زمینه‌های مهم در عصر حاضر برای تبیین جامعیت و جهانی بودن قرآن، فعالیت قوی و صحیح در فضای مجازی و تقویت حرکت نرم‌افزاری در علوم دینی است. از این طریق می‌توان مطالب مفید را به راحتی و در اسرع وقت، برای تعداد زیادی از مخاطبان بیان نمود. برخی از راه‌های عملی نمودن این پیشنهاد عبارتند از: فعالیت در دانشگاه مجازی المصطفی، برگزاری دوره‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت، راه‌اندازی سایت‌ها و پایگاه‌های اطلاع‌رسانی و علمی در این خصوص، فعالیت در شبکه‌های اجتماعی و غیره.

۴- نشر اندیشه‌های امام خمینی^(ره) و مقام معظم رهبری^(مدظله) در این موضوع

انقلاب اسلامی ایران که برگرفته از مکتب اسلام و تعالیم اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام است برای همه آزادگان و مستضعفان جهان مایه افتخار و الگوست. گفتمان انقلاب همان گفتمان بنیان‌گذار جمهوری اسلامی حضرت امام خمینی^(ره) و آرمان‌های مقام معظم رهبری حضرت امام خامنه‌ای^(مدظله) است و طلاب جامعه المصطفی نیز پیرو این گفتمان هستند. بنابراین لازم است اندیشه‌ها و آرمان‌های

انقلاب اسلامی و رهبر انقلاب را به خوبی بشناسیم و به آنها عمل کنیم. یکی از توصیه‌ها و سفارشات مکرر امام راحل و رهبر انقلاب، توجه به قرآن کریم و علوم و معارف آن است که می‌بایست همه مردم و به‌خصوص طلاب حوزه‌های علمیه بدان توجه ویژه داشته باشند.

پس طلاب المصطفی نیز باید به وسیله انس با قرآن، با تعلیم و تعلم مفاهیم و معارف قرآنی، خود را برای تهذیب نفس، سیراب گشتن از چشمه‌های زلال معرفت قرآن و عترت و سپس تبلیغ دین در سرتاسر جهان آماده نمایند و برای الگو گرفتن در این زمینه می‌توانند جریان انقلاب اسلامی را از آغاز تا کنون که دوران شکوفایی و بالندگی را می‌گذرانند، مطالعه و بررسی کنند. همان طور که مقام معظم رهبری در دیدار با طلاب غیرایرانی جامعه المصطفی بیان فرمودند:

«شما فرزندان عزیز من هستید. ما مقدم این پروانه‌های عاشق را که به شوق فراگیری معارف اسلام ناب به این دیار سفر کرده‌اند، گرامی می‌داریم. ما وظیفه خودمان می‌دانیم که شما عزیزان را در حد توان خودمان، از آنچه که از معارف اسلام ناب و معارف اهل بیت (علیهم‌السلام) در اختیار ماست، برخوردار کنیم ... شما از نزدیک به صد کشور در اینجا جمع شده‌اید تا با معارف اسلام ناب نجات‌بخش آشنا شوید ... شما امروز این فرصت بزرگ را در جمهوری اسلامی، در عاصمه علمی قم، در جامعه مبارک «المصطفی» دارید که با این معارف آشنا شوید. «لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَ لِيُنْذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ» (توبه/۱۲۲) خود شما بتوانید نورافکنی شوید که فضا را روشن می‌کند. امروز دنیای اسلام به این نیاز دارد ...

شماها ذخیره‌های اسلامید، شماها سرمایه عظیمی برای اسلامید. اینجا خوب فرا بگیرید، در فضای انقلاب و نظام جمهوری اسلامی خوب تنفس کنید و به امید خدا در زمان لازم در میان ملت خودتان برگردید و با ابزار علم، با سلاح حلم و اخلاق و تواضع و مهر و محبت به مردم، این حقایق را منتقل کنید ...

شما از قاره اروپا با شرق آسیا در اینجا می‌توانید ارتباط برقرار کنید. شما از آفریقا با کشورهای خاورمیانه می‌توانید ارتباط برقرار کنید. گلچین‌های ملتها در اینجا جمع شده‌اند. با یکدیگر آشنا شوید، یکدیگر را بشناسید. فرهنگ‌های یکدیگر را، آرزوهای یکدیگر را، اهداف بلندی را که می‌توان در برادران ملتهای گوناگون سراغ گرفت، اینها را از یکدیگر یاد بگیرید. مسلمان یک جامعیتی پیدا می‌کند. این خیلی فرصت بزرگی است برای شما. این فرصت در جای دیگری پیش نمی‌آید. یک هسته بین‌الملل علمی اسلامی در اینجا تشکیل شده است. با نشستن شماها در کنار هم، تنفس

شماها در فضای واحد، آشنایی شما با یکدیگر، یک هسته اولیه جامعه بین الملل علمی اسلامی در اینجا تشکیل می شود. از این فرصت حداکثر استفاده را بکنید» (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار با طلاب غیرایرانی، ۸۹/۸/۳).

بنابراین با توجه به این مطالب، لازم است در موضوعاتی مانند جامعیت و جهانی بودن قرآن نیز اقدام ویژه ای صورت گیرد و بر اساس بیانات مقام معظم رهبری، به عنوان رسالتی مهم برای جامعه المصطفی قلمداد شود.

۵- پیگیری مطالبات ریاست جامعه المصطفی در این زمینه

در راستای نیل به اهداف والای جامعه المصطفی و موفقیت در امور مختلف علمی، فرهنگی و پژوهشی لازم است که مطالبات و دستورات رئیس محترم جامعه المصطفی، آیت الله اعرافی^(زیدعزه)، مورد توجه، بررسی و پیگیری قرار گیرد. برخی از بخش های مهم و مورد تأکید ایشان عبارتند از: توجه به امور قرآنی و معارف دینی، تربیت طلاب عالم و عامل و باصیرت انقلابی، تحقیق و پژوهش محوری، نشر گسترده و صحیح علوم اسلامی و فعالیت در جبهه های مختلف طلبگی و حوزوی. رئیس جامعه المصطفی در سخنرانی ها و بیانات خویش، مطالبی مهم و راهبردی را به مناسبت های مختلف- که باید مورد پیگیری مسئولین محترم باشد- چنین بیان می کنند:

۱. «ما به عنوان مسئولان المصطفی باید منطق شفاف اهل بیت^{علیهم السلام} را در عالم و دنیا تبیین کنیم، زیرا حضور بیش از ۱۰۰ ملیت در این مرکز باید دین را در جهان ترویج دهد» (سایت خبرگزاری جهان اسلام-۹۳/۱۲/۳).

۲. «اگر همه دنیا منطق امام خمینی^(ره) و رهبر معظم انقلاب^(مدظله) را سرلوحه کار خود قرار دهند بی تردید بساط تندروی ها برچیده می شود و ما نیز دیگر شاهد حضور گروه های تکفیری در جامعه نیستیم» (سایت خبرگزاری جهان اسلام-۹۳/۱۲/۳).

۳. «این نامه [رهبر معظم انقلاب به جوانان اروپا] باید به عنوان منظومه فکری در جهان ترویج پیدا کند و حضور فارغ التحصیلان ما در جهان باید به گونه ای باشد که پیام آور رسالت دین و نامه رهبر معظم انقلاب باشند» (سایت خبرگزاری جهان اسلام-۹۳/۱۲/۳).

۴. «امروز در عصری قرار داریم که تحولات شگرفی در حال به وقوع پیوستن است و در کنار تهدیدها، رسالت ما تدوام بخشیدن به کاروان اسلامی و گسترش معارف اسلامی و انتشار آن است.» (سایت خبرگزاری فارس-۹۳/۳/۵)

۵. «در این بازار آشفته، حوزه‌های علمیه باید پیشگام علم و دانش باشند و جایگاه علمی خود را حفظ کنند... اگر سخن از مسائل اجتماعی می‌شود، حوزه باید در کنار مسئولان به حل مشکلات مردم بپردازد» (سایت خبرگزاری فارس-۹۳/۳/۵).

۶. «در کنار ضعف‌هایی که در حوزه نشر وجود دارد ولی دانش‌آموختگان این مرکز در حال برداشتن گام‌های نوین و ارزشمندی در حوزه نشر خارج از کشور هستند... دانش‌آموختگان باید بار سنگین توزیع، تولید و نشر را برعهده بگیرند و به اقتصاد نشر نیز توجه جدی داشته باشند، ضمن اینکه در حوزه ویرایش و شکلی باید تحول عظیم ایجاد کنند» (سایت خبرگزاری تسنیم-۹۳/۳/۵).

۷. «رسالت هر نهادی تعیین کننده سیاست‌ها و برنامه‌ها و خط مشی‌های آن نهاد است و جامعه المصطفی نیز که یک نهاد بین‌المللی حوزوی از سوی مقام عظمای ولایت و فقه و فقاہت و هیأت امنای تأسیس شده است، تربیت محقق و عالمان اسلامی از همه کشورهای اسلامی در تراز بین‌المللی، مهمترین کار ویژه این نهاد است و اساتید باید به این مسأله اهتمام لازم را داشته باشند» (سایت خبرگزاری ایقنا-۹۵/۲/۹).

۸. «بایسته است تا در رویه آموزشی و پرورشی، عنصر پژوهش محوری در کنار عنصر تزکیه‌پروری اصالت یابد و دانش‌آموختگان به‌ویژه در نگارش پایان‌نامه‌ها و مقالات علمی به سمت نظریه‌پردازی سوق داده شوند همچنین نظریات سبک زندگی اسلامی ترویج شود... بنابراین استادان المصطفی باید در چارچوب فلسفه قرآنی برای پیامبران، بصیرت‌بخشی و حضور در عرصه سیاسی را به دانش‌آموختگان در دستور کار خویش قرار دهند» (سایت خبرگزاری ایقنا-۹۵/۲/۹).

۹. «از وظایف مهم طلاب المصطفی عبارت است از: شناخت هویت علمی حوزه و طی گام‌های درست در این مسیر، با تکیه بر فقه جواهری به قلمروهای نو پرداختن و به نیازهای جدید پاسخ دادن، توجه و پیگیری مسائل روز جهان اسلام، پاسخ به شبهات کلامی و قرآنی و دفاع در برابر هجمات دشمن، جهان‌شناسی و نیازشناسی، نیازسنجی، درایت، بصیرت، مدیریت، شهامت و شجاعت برای دفاع از مرزهای اسلام و تربیت مجتهدان، فیلسوفان و بزرگان دینی، اهتمام حوزویان به علوم انسانی و اجتماعی، توجه به هویت اصیل حوزوی یعنی دو بخش جدانشدنی «تزکیه و

تعلیم»، تلاش در اندیشه، تولید و حمایت از حوزه‌های علمیه به عنوان خاستگاه گفتمان انقلاب اسلامی و آموزه‌های ناب وحیانی در مدل فرهنگی و تمدنی اسلامی در جهان معاصر، دستیابی به «مرجعیت علمی-اسلامی» در همه حوزه‌ها» (اقتباس از پیام رئیس جامعه المصطفی، به مناسبت آغاز سال تحصیلی ۹۵-۹۶).

۱۰. «در چشم‌انداز جامعه المصطفی العالمیه، رسیدن به مرجعیت علمی، معرفتی و فکری به عنوان عنصر کلیدی و راهبرد اساسی پیش‌بینی شده است که دستیابی به این جایگاه به دو بال نیاز دارد: یکی پرورش انسان‌های بزرگ و عالم و دیگری تولید فکر، محتوا و آثار علمی، که اینها از مهمترین اهداف جامعه المصطفی است» (سایت خبرگزاری قم‌نیوز - ۹۳/۲/۲).

بنابراین درباره مطالبات ریاست المصطفی، باید در مرحله عملیاتی فکر و بررسی خاص و مضاعفی انجام گیرد و در موضوع توجه به قرآن کریم و تربیت طلاب قرآن‌محور باید برنامه‌ریزی و کار و تلاش بیشتری صورت پذیرد. در این میان یکی از ابعاد مهم مسائل و معارف قرآنی مسأله «جامعیت و جهانی بودن قرآن کریم» است که باید نهاد بین‌المللی و جهانی جامعه المصطفی در این زمینه فعالیت کامل و چشمگیری داشته باشد تا بتواند در نشر و تبلیغ معارف این کتاب آسمانی و اسلام نام محمدی ﷺ موفق‌تر و سربلندتر باشد.

۶- هماهنگی و همکاری المصطفی با سازمانها، نهادها و مؤسسات همسو

در راستای تبیین و نشر موضوع محوری «جامعیت و جهانی بودن قرآن کریم» جامعه المصطفی می‌تواند در داخل و خارج از کشور، با مراکز، سازمانها، نهادها و مؤسسات همسو همکاری و هماهنگی داشته باشد و این هدف عظیم را به صورت وسیع‌تر، کامل‌تر و زیباتر به انجام برساند.

برخی از نهادها و سازمان‌های مرتبط در این زمینه عبارتند از: ۱. حوزه‌های علمی قم و نجف؛ ۲. سازمان تبلیغات اسلامی؛ ۳. سازمان ارتباطات اسلامی؛ ۴. مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی؛ ۵. مجمع جهانی بیداری اسلامی؛ ۷. سازمان اوقاف و امور خیریه؛ ۸. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی؛ ۹. حرم‌ها، عتبات و اماکن مقدسه؛ ۱۰. مجمع قاریان و حافظان قرآن کریم؛ ۱۱. مجامع علمی و تحقیقاتی علوم اسلامی و علوم انسانی؛ ۱۲. سازمان صدا و سیما؛ ۱۳. ائمه جمعه و جماعات کشور؛ ۱۴. مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی نور.

نتیجه

نتایجی که از تحقیق حاضر به دست می‌آید عبارتند از:

۱- در نهاد علمی و بین‌المللی جامعه المصطفی تا کنون در زمینه «جامعیت و جهانی بودن قرآن» فعالیت‌هایی در عرصه‌های مختلف انجام شده که برخی از آنها عبارتند از:

۱. تدوین رشته‌های علمی در سطح ارشد و دکتری؛

۲. برگزاری کنگره‌ها، همایش‌ها و نشست‌های علمی مرتبط با موضوعات قرآنی؛

۳. برگزاری جشنواره‌های مختلف بین‌المللی؛

۴. برگزاری کرسی‌های نظریه‌پردازی؛

۶. چاپ مجلات علمی، در موضوعات مختلف قرآنی؛

۷. تألیف تحقیقات پایانی و یا پایان‌نامه‌هایی در این موضوع، در کمیت محدود؛

این طرح‌ها و برنامه‌ها مهم و مفید بوده ولی باید تقویت، تکمیل و کاربردی‌تر شوند تا جامعه المصطفی بتواند در تربیت طلاب و دانش‌پژوهان متعدد خود از سرتاسر جهان و ترویج و نشر علوم و معارف قرآن و اهل بیت علیهم‌السلام در بُعد بین‌المللی موفق‌تر باشد.

۲- راهکارها و پیشنهادهایی که می‌توان - برای تکمیل و ادامه این مسیر والای علمی، جهت تبیین بهتر و کاملتر مسأله «جامعیت و جهانی بودن قرآن کریم» - به عنوان رسالت و برنامه‌های جامعه المصطفی قلمداد کرد و لازم است مورد دقت و پیگیری مسئولین محترم آن مرکز بین‌المللی قرار گیرند، بنا بر دو بُعد علمی و اجرایی عبارتند از:

۱. تربیت مبلغان و علمای متخصص و متعهد؛

۲. نشر و گسترش آثار علمی متنوع در این موضوع، به زبان‌های مختلف؛

۳. توجه به رشته‌های علمی قرآنی؛

۴. برگزاری همایش‌ها، سمینارها و نشست‌های علمی؛

۵. جهت‌دهی به المپیادهای قرآنی و حدیثی المصطفی؛

۶. فعالیت نمایندگی‌های جامعه المصطفی؛

۷. فعالیت المصطفی در فضای مجازی؛

۸. نشر اندیشه‌های امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله) در این موضوع؛

۹. پیگیری مطالبات ریاست جامعه المصطفی در این زمینه؛

۱۰. هماهنگی و همکاری المصطفی با سازمانها، نهادهای و مؤسسات همسو.

رسالت جامعه المصطفی عليه السلام در تبیین جامعیت و جهانی بودن قرآن کریم



دو فصلنامه تخصصی نور المصطفی_ شماره ۷- پاییز و زمستان ۹۷

فهرست منابع

الف) کتابها

۱. رضایی اصفهانی، محمدعلی. (۱۳۹۰ ش). تفسیر و ترجمه قرآن کریم، با همکاری گروهی قرآن پژوهان، قم: نسیم حیات.
۲. رضایی اصفهانی، محمدعلی. (۱۳۹۵ ش). آراء متفکران معاصر قرآنی، قم: مجتمع آموزش عالی امام خمینی^(ه).
۳. سید رضی. (۱۴۱۴ ق). نهج البلاغه، قم: هجرت.
۴. طباطبایی، سید محمد حسین. (۱۴۱۷ ق). المیزان فی تفسیر القرآن، قم: دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.
۵. طبرسی، فضل بن حسن. (۱۳۷۲ ش). مجمع البیان فی تفسیر القرآن، تهران: ناصر خسرو.
۶. طوسی، محمد بن حسن (۱۳۸۵ ق). الغیبه، نجف، بی تا.
۷. فخرالدین رازی، ابوعبدالله محمد بن عمر. (۱۴۲۰ ق). مفاتیح الغیب، بیروت: دار احیاء التراث العربی.
۸. کلینی، یعقوب. (۱۳۶۲ ش). الکافی، تهران: نشر اسلامی.
۹. مجلسی، محمدباقر. (۱۴۰۳ ق). بحار الأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار^(ع)، بیروت: مؤسسه الوفاء.
۱۰. مصباح یزدی، محمدتقی. قرآن شناسی (معارف قرآن ۶)، قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی^(ه).
۱۱. مصطفوی، حسن. (۱۳۶۰ ش). التحقيق فی کلمات القرآن الکریم، تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب.
۱۲. مکارم شیرازی، ناصر. (۱۳۷۴ ش). تفسیر نمونه، تهران: دار الکتب الإسلامیه.

ب) مقالات

۱. اسفندیاری، فرزاد. (۱۳۹۴). «بررسی تطبیقی نظریه جامعیت قرآن از منظر تفسیر المیزان» در دوفصلنامه پژوهش های تفسیر تطبیقی، دانشگاه قم، سال اول، شماره دوم، صص ۵۴-۳۳.
۲. حاجی، حمزه. (۱۳۹۱). «کیفیت جامعیت قرآن در پرتو آرای اندیشمندان و مفسران مسلمان» در فصلنامه مطالعات قرآنی، دانشگاه آزاد تهران، شماره ۱۰.
۳. حسینی، سید معصوم. (۱۳۹۲). «جامعیت قرآن از نگاه علامه طباطبایی» در پژوهشنامه معارف قرآنی، سال ۴ (پاییز)، شماره ۱۴.
۴. لقمانی، احمد. (۱۳۸۳). «جامعیت قرآن و هنر پاسخگویی» در مجله کوثر، شماره ۱۱ و ۱۲.

ج) وبسایت ها :

۱. سایت آثار حضرت آیت الله مصباح یزدی www.mesbahyazdi.ir
۲. سایت اطلاع رسانی حوزه www.hawzah.net
۳. سایت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی www.ensani.ir
۴. سایت جامعه المصطفی العالمیه www.miu.ac.ir
۵. سایت جشنواره علمی شیخ طوسی <http://tousi.miu.ac.ir>
۶. سایت خبرگزاری ایکن (خبرگزاری تخصصی قرآن کریم) www.iqna.ir
۷. سایت خبرگزاری تسنیم www.tasnimnews.com
۸. سایت خبرگزاری جهان اسلام www.islamcwna.com
۹. سایت خبرگزاری قم نیوز www.qomnews.ir
۱۰. سایت خبری جامعه المصطفی العالمیه www.news.miu.ac.ir
۱۱. سایت دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله خامنه ای www.khamenei.ir
۱۲. سایت دفتر مقام معظم رهبری www.leader.ir
۱۳. سایت سامانه یکپارچه نشریات جامعه المصطفی العالمیه <http://journals.miu.ac.ir>
۱۴. سایت سامانه یکپارچه همایش های علمی جامعه المصطفی العالمیه <http://hamayesh.miu.ac.ir>
۱۵. سایت قرآن و حدیث المصطفی www.alumni.miu.ac.ir
۱۶. سایت مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی www.pub.miu.ac.ir
۱۷. سایت نورمگز (مجلات تخصصی نور) www.noormags.ir

